

ЛИТЕРАТУРНИ НОВИНИ

1031. Варна
Градската библиотека

4

ЛЕВА

Двуседмичник за литература, изкуство, наука и обществен живот

Излиза два пъти в месеца, освен през юлий и август. Ръкописи назад не се връщат. Всичко да се изпраща на адрес: ул. „Оборище“ № 6 — Варна. Пощенска чекова сметка 7941.

Редактор БОРИСЪ ЧЕРНЕВЪ
Варна, 14 април 1944 — III

Одобрено и препоръчано с окръжно № 8165 от 18.XII.1943 г. на Министерството на Народното просвещение. Годишен абонамент 80 лв., за чужбина 120 лв. На настоятели специални отстъпки.

20 и 21

ТВОРЧЕСТВОТО И ВРЕМЕТО

Напоследък се заговори въ наше общество за творчеството и творчеството им днес. Критици отправиха укоръ към хората на мисълта, какво, че техните музи и лири спят. От друга страна се обърна внимание, че писането на музика трябва да бъде в унисон с въздухът, който дишаме. Относно това класически върна е мисълта: „Когато орждията говорят — музиката трябва да мълчи“. Символично това изразява вика на епохата в друга насока. Реална истина е, обаче, положението, че отношението на творецът към идеята, събитията и времената трябва да бъде активно и неговото творчество и сюжети се менят постоянно в зависимост от последните.

Новите течения, влияния, моди, социални форми, особените задачи, поставени от епохата, общите идеали и редът други фактори искат своя дял и творецът трябва да бъде отзивчив към тях. Творчеството е рожба на обществени условия, но не трябва да забравяме, че то е и сбор от психологични форми. И когато се корени творецът, че в днешните времена лирата му трябва да мълчи, или най-малко че не служи на обществото, нека не забравяме, че човекът на изкуството, на творчеството има и друг храм, друг свят, на които трябва да служи. Той има задължението, да се моли въ своя храм, съ своята душа, обладана освен от външните впечатления, идеи, култура, така също и от съзерпанията, психичните преживявания, които напират и искат животно.

Въ името на тоя втори свят трябва да се намислим и да защитим до известна степен творчеството.

ЛИТЕРАТУРНИ НОВИНИ

Тарикатъ или суингъ

отъ Ефремъ Карамфиловъ

Още миналата година, въ един наш ежедневник се писа, че духовния образ на модерния днес за цъла Европа суингъ е открит и изяснен най-напред въ България, посочвайки моята

Естествено, като плод на почти същата социална действителност, която роди тариката, суингъ има някои от неговите белези. Все пак обаче, тѣ не

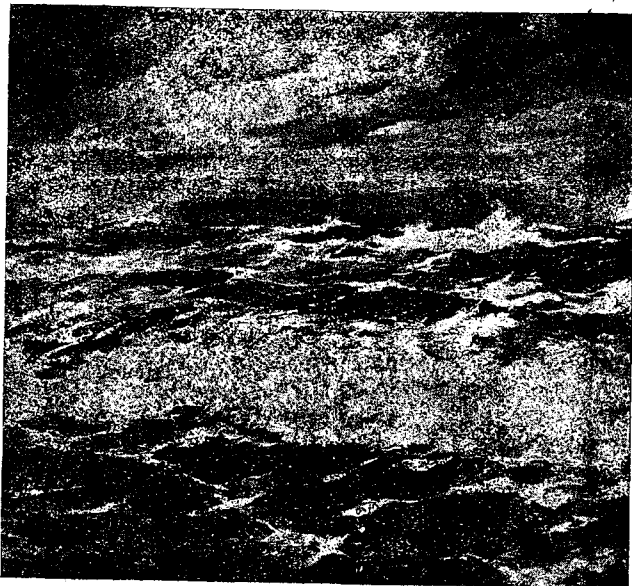
който трябва съ трудъ и мъка да си пробива път въ живота, да дири начини за утвърждаване, за достигане на всички ония „идеали“, които винаги сѣ били целъ на егоистичната дребно-буржоазна психика: личенъ успѣхъ въ живота и, главно, сдобиване съ пари.

Знаемъ, че тарикатътъ не обича труда, предпочита да върви по линията на най-малкото съпротивление и отъ тамъ — той замънява старитѣ средства за добиване успѣхъ въ живота — трудъ и постоянство, съ модернитѣ такива: хитростъ, безкрупностъ, мошеничество, подигравка и пр., всички овътени отъ неизмѣнния егоизъмъ.

Суингътъ е синъ на успѣлия въ живота. Той има пари. Следователно, не е принуденъ да се бори. Отъ тамъ неговата психика е много по-проста отъ тази на тариката и много по-лесно разбираема. Той разсждава просто: „Азъ имамъ пари. Следователно, трябва да си изживя времето. Мене ме интересува само собственото ми благополучие. Всичко друго е празна работа. Ще ме интересуватъ и занимаватъ удоволствията, забавитѣ, спорта, кафенетата, сладкарницитѣ, танцитѣ, кабаретата и пр. и пр., всички ония мѣста, които сѣ създадени да радватъ човѣка. Далече отъ всѣки трудъ, защото той е свързанъ съ мъка. Далече отъ спомени и мисли за бъдещето. Да живѣе само настоящето. Далече отъ всѣко задълбочаване. Далече отъ всѣко мислене.

Суингътъ не желае и не може да разбере нито красотата, нито доброто. Мощната ръка на страданиято мъчно би могла да го засегне. Той не притежава дълбоки чувства, високи ми-

сли, не може да служи на идеи, не може да се възвисява, принудата на обществото му е непоносимо тежка. Притежанието на пари го прави гордъ и пренебрежителенъ къмъ всички заобикалящи го. Липсата на борба съ живота го прави мекъ и сладникавъ. Простотата му го приближава до парвенюто. И затова, като него, той дири средства да покаже своето парично превъзходство надъ заобикалящитѣ го. Какъ?

М. Сакжзовъ

Открито морѣ

статия за душата на тариката, печатана преди 5 години въ списанието „Философски прегледъ“.

Напоследък доста често се пише и говори за суингитѣ и техните приятели зозитѣ, като почти винаги, типътъ „суингъ“, се смѣсва съ типа „тарикатъ“, такъвъ, какъвто го очертахъ въ горепоменатата статия. Въ последния, както е известно, духовния образъ на тариката бѣше доизясненъ и съ допълнителнитѣ работи на г. г. Х. Деневъ, Стояновъ, д-ръ Андреевъ, проф. Младеновъ и др., които разгледаха и освѣтиха тариката отъ всички възможни страни.

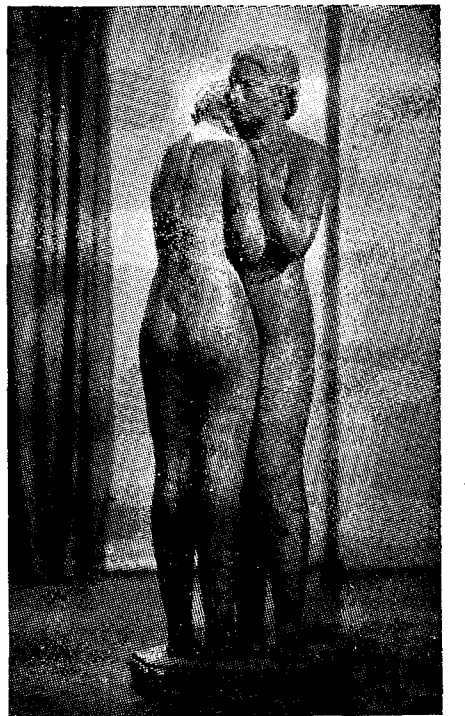
Но ето че се появи и типа на суинга. Наследникъ ли е той на тариката, негово превъплотение или съвсемъ новъ социаленъ типъ, интересенъ и характеренъ, като белегъ на съвременността?

Трѣбва да се смѣсватъ. Защото, докато тарикатътъ, като универсаленъ наследникъ на байгановщината, т. е. носителъ на дребно-еснафската психика, диреща начини и средства за утвърждаване въ живота, социологически е единъ чисто нашенски типъ, суинга е единъ отъ тѣзи „подарѣци“, които Запада ни изсипва така щедро и които, за зла честъ, почти винаги намиратъ социологично годна почва за вирѣне.

Какви сѣ основнитѣ психически разлики между суинга и тариката?

Ние ще ги дадемъ схематично. Най-напредъ, произхода на тариката и суинга е различенъ, а отъ тамъ и разликата въ характеритѣ имъ.

Тарикатътъ е синъ на дребния собственикъ. Той е този,

Л. Далчевъ

Голи тѣла

Естествено, съ външността си: Дълги, отпуснати коси. Широко, дълго сако, съ отпуснати рамене. Тѣсни панталони. Отпуснатъ, нехаенъ вървежъ. Отпуснатостта е сжществения неговъ белегъ. Грижата му къмъ ржцетѣ показва познатото желание за подчертаване аристократичността му и пр.

При такава именно социоло-

Следва на IV стр.

Вл. Селяновъ

Завръщане

Зимата бѣше тежка и упорита. Вечерта валише едъръ снягъ, замръзваше очитѣ и замръзваше на снѣжни цѣтя по стѣклата. Селяни настрѣхнали отъ студъ, сгущени въ овчи кокуси, се прибираха рано по домоветѣ си.

Къщата на дѣдо Гашко Землякътъ се губеше подъ снѣга като старъ пчеленъ кошеръ, останалъ отъ дѣдитѣ му и пазенъ до сега. По стѣнитѣ и стѣклата на широката хашова проѣзгваха проблѣсци отъ огнени езици и малки звездичи отъ прѣскача главня. Шурець пълнѣше съ монотонната си пѣсенъ тази стая, която миришеше на мухълъ и земя. Землякътъ и жена му сѣ приседнали срещу горещата камина, унесени въ онова далечно минало, когато младостта не познаваше самотата и когато опушеното гърне съ фасулъ, заврѣно въ жаравата, къркореше по-весело отъ сега. Седемдесетъ години бѣха изцедили очитѣ и сърдцата имъ, а мъката имъ по нѣщо скъпо, но загубено вече, бѣ ги състаряла съвсемъ. Сега мислитѣ имъ ги водѣха къмъ това далечно минало.

Отвън се чува стѣпки. Кучето, което спѣше до прага на

хашовата, внезапно се пробуди. Лаятъ му разнесе тревога по широкия заснѣженъ дворъ. Съвсемъ тихо нѣкой влѣзе въ хашовата.

— Добра вечеръ! . . нерешително и глухо поздрави дошлия.

При звука на тоя гласъ старията трепна, надигна се и вглѣби погледъ въ неочаквания гостъ.

— Павелъ! — изтърваха безкрѣвнитѣ й устни. Строенъ мъжъ стоеше до вратата, цѣлъ засипанъ съ снѣгъ; съ снета шапка въ ржце, гледаше земята. — Павелъ! . . Божичко, Павелъ! . . Гашко бре, нашъ Павелъ! — простена майката къмъ стария стопанинъ. Замота се отъ изненада, но не се приближи до сина си, не каза нито дума повече. Нѣ каква чужда сила бѣ й отнела щастieto да го прегърне, да му каже: „Добре дошелъ!“ Така тя остана закована на мѣсто съ подтиснато майчино сърдце, което я караше да извива глава ту къмъ стареца, ту къмъ сина си.

Землякътъ не помръдна. Той отправи погледъ къмъ огъня, като пуста нѣколко кълба димъ отъ дулата си. Изглеждаше, че иска да събере цѣлата мощъ на сърдцето си, за да разбере прискжтствието на този човѣкъ задъ себе си, да повѣрва на това не-

въроятно събитие и да разбере причинитѣ и последицитѣ.

Разбира се, гласътъ на Павелъ проникна дълбоко въ душата му, сърдцето му заби силно, а презъ главата проблѣснаха далечни пжтеки, презъ които бѣха минали много радости и нерадости, отъ които сега бѣха останали само спомени. Преди години Павелъ бѣ палаво дете, което тичаше предъ него, криеше се въ изкрасилитѣ ниви, за да го плаши, пренесаше лудо бѣлитѣ коне или хвърляше цѣла шепка конски мухи по корева на магарето и после се превиваше отъ смѣхъ.

Ставаше рано преди него, помагаше да се впрегнатъ конетѣ, сѣдаше въ колата и прѣвъ ги подканяше да поематъ пжтя къмъ нивитѣ. Съ опрѣна глава на гърдитѣ му, това дете съ странно любопитство гледаше небето: луната, звездитѣ, млѣчниятъ пжтъ, които имаха чуденъ блѣсъкъ на прѣски сребърна вода.

— Това е Зорницата, това сѣ Ралицата и Квачката съ пилеца, а това е Кумувата слама — сочеше ги той съ ржка. — Виждашъ ли ги добре? И тѣ си иматъ история.

— А тукъ въ лѣво и тукъ въ дѣсно? — разпитваше малкия.

— Е, наша е земята. Събиралъ съмъ я парче по парче. Ка-

жи го педя по педя. Наследилъ съмъ и отъ дѣдо ти, но и много съмъ купилъ — обясняваше той така на любопитството на своето дете и драго му ставаше на душата. Тамъ се надигаше вратата въ мощта на синовната дѣсница. Единъ день ще бразди земята, както той сега я браздеше. Земята си търси стопанина. Ето моята надежда! Башинка! — хвалѣше Землякътъ сина си, мислено го тупаше по рамото, радваше се като дете, благославяше го башински.

А вечеръ, когато се върнѣше отъ работа:

— Добра вечеръ, тате! — поздравяваше синътъ и чевръсто изпрѣгваше конетѣ.

— Далъ Богъ добро, сине! — отвръщаше бащата и довольно изсмукваше аромата на запалената си дула. — Утре ще бждемъ на Каминища, но ако искашъ почни отъ Сипейтъ, все едно. Отъ менъ помощъ не очаквай. Старъ съмъ, нали виждашъ? Земята тебе чака, — одумваше се той.

— Виждамъ, тате. Не се тревожи. Докато сѣ ей тия — старувай си! И Павелъ протягаше къмъ него обгорѣлитѣ си отъ слѣнцето ржце.

А когато синътъ влизаше въ хашовата и съгледаше майка си, приклекнала край огнището, про-

викваше се отъ вратата:

— Добра вечеръ, мале! Какъ си, какъ си?

— Добра вечеръ! За мене не мисли. Добре съмъ. А ти. . . Спри се единъ день, почини си де! — Шомъ съмъ младъ, мале, силата е у мене. И земята се радва на младостта. . . Работа ми дай.

— Богъ да те поживи, синко! — благославяше го тя.

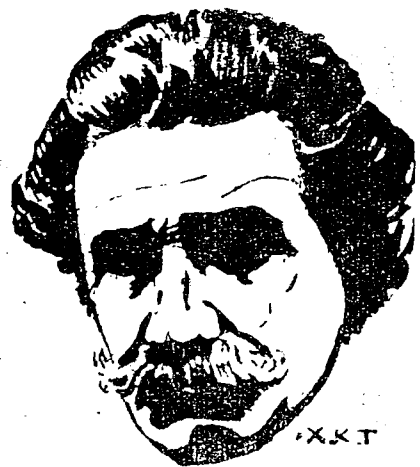
Презъ всичкото време на отсжтствието си, той не бѣше я виждалъ, но може би не бѣше забравилъ нейнитѣ очи.

Най-после неговото присжствие му напомни за оная ранна пролѣтна утринъ, която му донесе толкова много страдания въ живота и споменътъ за която той винаги прогонваше като дотеглива муха. Синътъ бѣше се изправилъ редомъ до бащата и решително бѣ му казалъ:

— Не мога повече да работя земята ти! Глупостъ е да тегля като волъ: отъ сутринъ до вечеръ безъ почивка и безъ пукната пара въ джебъ. И азъ имамъ образование като другитѣ. И азъ искамъ да живя като тѣхъ. Нима слѣнцето е дадено само моему лице да пърли? Нима ралото е направено само за моитѣ ржце? Плюя на земята ти, на до-мѣтъ ти, на всичко което ме за-душаваш!

Лирика и белетристика отъ Цанко Церковски

Предъ менъ е една малка книжка, озаглавена „Избрани съчинения“ отъ Цанко Церковски. Много е малка. Едва 96 страници. Нима може въ толкова малка книжка да се съберат творбите на поетъ и писателъ отъ ранга на

Цанко Церковски — пѣвеца на селскитѣ скѣрби и радости? Естествено не! Обаче тъкмо тукъ се състои похвалната дейностъ на съставителятъ на тази малка книжка, защото сж подбрали онова отъ творчеството на патриарха на селската литература, което характеризира цѣлата му литературна дейностъ.

Въ предговора съставителятъ даватъ обстойно живота и творчеството на Цанко Церковски. Сбито и въ съвсемъ малка форма е даденъ този му животъ. Даденъ е само ликътъ му като поетъ и литературенъ труженикъ, защото това е предназначението на самата книжка. Не е засегнатъ почти никакъ политикътъ и организаторътъ Церковски, защото за това еговорено достатъчно много. Тукъ е спомената тази му дейностъ бѣгло, само дотолкова, доколкото да се разбере, че е дала голѣмо отражение въ литературната му дейностъ. Знамъ, че една отъ съставителятъ, Борисъ Кърджиевъ, бѣше приготвилъ специална книга за живота и дѣлото му. Мо-

же би Кърджиевъ да има най-голяма заслуга за предговора, а другитѣ само да сж допълнили и подбрали другия материалъ. Но това е само предположение. Важното за насъ е, че предговора е доста обстойно и дава пълна свѣтлина върху живота и дѣлото на поета и писателя.

Творчеството на Церковски въ сборничето е раздѣлено на две глави: лирика и белетристика. Въ отдѣла лирика сж дадени ония му стихотворения, които даватъ да се разбере доколко поета е билъ срастенъ съ живота на народа. И когато ги прочетемъ, разбираме тогава, че народа е наричалъ своински „дѣдо Цанко“. И неволно се питаме, защо до сега не се говорѣше и пишеше за този толкова обичанъ на времето си поетъ? Изглежда, че политическитѣ му възгледи не сж допадали на всѣкиго и затова той си е навлѣкълъ доста неприятели. Само таква обяснение може да се даде на таква запитване.

Обаче авторътъ на толкова хубавитѣ стихотворения и на хубавитѣ разкази: „Гърбушка“, „Повитата пѣтека“, „Водата спрѣ“, „Сватба“, „Недоучилъ“, „На рѣчния бродъ“, „Въ незнаенъ гробъ“, — помѣстени въ книжката и на пиеситѣ: „Халосникъ“, „Луди млади“ и „Подъ старото небе“, които сж жънали и продължаватъ да жънатъ небивали успѣхи по селскитѣ и градски сцени, не може да бжде забравенъ. За него най-живо говорятъ самитѣ му творби. Но тѣзи творби трѣбва да се преиздадатъ, за да достигнатъ до всички, които искатъ да ги прочетатъ.

Похвално е дѣлото въ това отношение на съставителятъ на тази книжка Здр. Ц. Бакаловъ, П. Гаджевъ и Б. Кърджиевъ. Книжката трѣбва да се прочете отъ всички. Тя е издание на библиотеката „Селско творчество“ въ гара Горни Джбникъ.

Д. Детелиновъ

НОВИ КНИГИ

Майка, стихове отъ К. Величковъ, издава Хемусъ.

Първото нѣщо, което прави впечатление, въ тази спретната и угледна книжка, сж многото стихове, които читателятъ вече познава, но не е предполагалъ, че сж отъ К. Величковъ. Но и нѣщо друго — какъ силно завладяватъ тѣзи простички стихове, колко много говорятъ на малки и голѣми.

Издаването стихотворенията на К. Величковъ, съ рисунки отъ Г. Атанасовъ, е навременно начи-

нание на книгоиздателство „Хемусъ“.

Вѣчната и свѣтата отъ Е. Багряна. Въ четвърто издание.

Интересътъ къмъ стиховетѣ на Е. Багряна е особено подчертанъ. Тѣзи дни излъзе отъ печатъ четвъртото издание на нейната първа сбирка „Вѣчната и свѣтата“. Рѣдко у насъ книга стихове се е радвала на такъвъ успѣхъ.

Новото луксозно издание е направено пакъ отъ книгоиздателство „Хемусъ“ съ особена грижа относно вида и хартията.

Театъръ, актьори и режисьоръ

Винаги когато произнасямъ думата театъръ, предъ мене израства величественъ храмъ, изграденъ отъ магьосници, въ олтаря на който свещенодействуватъ малки богове въ приказно красиви одежди. Въ фантастично освѣтената свещенна зала сж колѣнчили богомолци и съ затаенъ дѣхъ слушали богослужението.

И другъ пѣтъ съмъ казвалъ, че театърътъ е билъ и ще си остане единствената трибуна, отъ кждето избраницитѣ на човѣчеството проповѣдватъ човѣщина и братство между хората. Отъ освѣтената рампа на театъра голѣмиятъ актьоръ хвърля грѣмотевици, които разтърсватъ изоснови човѣшката душа и свиватъ до болка сърдцето на зрителя.

Когато говоримъ за театъръ, нека имаме предвидъ най-чистия и целостенъ смисълъ на това понятие. Говоря за театъръ, въ състава на който не влизатъ посрѣдствени актьори, а боговдѣхновенни творци, които превръщатъ сцената на огледало, въ което се оглежда живота такъвъ, какъвто си е. Защото въ театъръ, въ който не се пресѣдава истината, тамъ не може да се говори за изкуство и такъвъ театъръ не върши никаква обществена служба.

Трѣбва да се акламира само истинското изкуство, а на фалшивото да се посочва пѣтъ, който води къмъ съвършенство. Цѣлтъ трѣбва да се хвърлятъ само въ краката на актьори отъ класата на Басерманъ, Кайнцъ, Краусъ, Качаловъ, Мирославски и др., защото само такива сценични колоси могатъ да превърнатъ театъра въ храмъ, въ който се служи на вѣчната красота и възвишения животъ.

Ако отъ актьора се иска „да притежава всички мислими сръдства и сили на сценичното изкуство: умъ, анализъ, въображение, чувство, темпераментъ, усетъ, гласъ, фигура, сценично обаяние, техника на речта и на жеста, голѣма школа и индивидуална нота“, какво трѣбва да се иска отъ режисьора, който е магическата прѣчка, която извлича всички сръдства и възможности на актьора — майсторъ и го подготвя за процеса на художественото пресътворяване на образа, който интерпретира. Особено тогава, когато въ театъра играятъ безспорни дарования, съ сериозна школовка и всестранна култура.

Отъ такъвъ режисьоръ се иска да е изключителна личностъ, която да подчини подъ своята властъ всички актьори, когато сж на сцената да мислятъ съ мозъка на Шекспиръ, да се движатъ съ темперамента на Ши-

МОЯТА ОБИЧЬ

Вънъ е паднало низко небето —
и сръдъ дѣждъ и сръдъ калъ и въ мъгла,
а въвъ мене на югъ вѣтроветѣ
ми нашепватъ съсъ пролѣтень гласъ.

И потъватъ въвъ трепетень унесъ
на прекрасната топла мечта,
единъ поривъ кръвьта ми цѣлува
съ зажадѣли пожарни уста.

Сякашъ свежестъ на росни поляни
се разлива въвъ мойте гърди —
свѣтла обичъ въвъ менъ шумува
и въ сърдцето ми бий и тупти...

Ти не си отъ „звездитѣ“ небесни
на удавенъ сръдъ димъ гнусенъ баръ;
въвъ сърдцето безъ плесенна пѣсенъ,
ти си търсена, жарка жена!..

И си толкова силна и млада,
младостъта въвъ очитѣ ти пѣй —
ний ще носиме чудната радостъ
въвъ живота подъ чудно небе!..

Не тѣй пламенно те азъ обикнахъ
съсъ парливата волна душа!
Днесъ ми иде на воля да викна
и да прѣсна сърдечната жалъ...

Вънъ е паднало низко небето,
надъ земята тѣжи есенъта,
а въвъ мене на югъ вѣтроветѣ
вѣятъ пролѣтни буйни листа...

Наню Кючуковъ

ВОЙНА

Сега, когато цѣлата земя
неспирно се тресе отъ злобенъ трясъкъ,
къмъ нова, свѣтла пролѣтъ се стремя
и въ смѣтни мисли бавно се унасямъ.

Кога ще стихнатъ кървави дни?
Кога ли хората ще разбератъ, че
по всички земни жгли, ширини,
за всѣкиго днесъ има мило кѣтче,

кждето да почине въ студъ и въ пекъ,
кждето да отиде веселъ, радостенъ,
кждето щедро ведрото небе
ще избуи въвъ ниви и въ ливади.

Ахъ тази нова пролѣтъ! — Свѣтли дни
кога надъ морната земя ще звъннатъ?
И върху кръста отъ горчивини
не ще е никой никога разпѣнатъ?

Вижъ, --- хоризонтитѣ горятъ въвъ кръвъ,
кръвта на падналитѣ въ боя взивдатъ,
ала, унесено въвъ дяволска игра,
човѣчеството я дори не вижда!

Симеонъ Гатевъ

леръ и да живѣятъ съ сърдцето на Юго.

Но да се извая единъ истински режисьоръ, необходима е прѣстъта на философа, на поета, на композитора, на художника и на актьора. Само отъ такъвъ материалъ може да се създаде човѣкътъ, главата на който зас-

лужава да се увѣчае съ корона. Само предъ трона на таква сценично величие могатъ да колѣнчатъ актьори отъ типа на Дузе, Салвини, Ермолова, Ленски, Моисеи и Шалапини, които завършиха вѣнецътъ на великото изкуство.

В. К. Тотевъ

— Сине! Спри! — потрепера бащата. Вдигна старческата си ржка, но тутакъ си я отпусна. Думитѣ на сина бѣха змийска отрова, която се разлѣ по житѣтѣ му и тѣлото му се сгърчи като въ предсмъртна агония. — Не бързай, помисли! — добави развълнуванъ той — Не бѣгай отъ земята! Трудътъ ти е благословенъ и той ще те възнагради. Въ града не всичко е хубаво и не всичко хубаво тамъ ще бжде твое. Послушай ме: останаи при насъ и работи земята!

— Не, тате. Тукъ всичко ме убива. Животътъ тукъ е тежка гробница, а ние въ нея сме живи мъртавци. Не, никога! — отсѣче синътъ, махна нервно дѣсница и изкочи навънъ.

Майката изхлипа. Тя покри лицето си съ престилката и даде волностъ на сърдечната си мжка. Земякътъ вдигна ржка и гласътъ му гръмна по стѣпкитѣ на бѣглеца:

— Бжди проклетъ!.. Въ живота си радостъ да не видишъ! И сега тоя младъ човѣкъ отово се завръщаше въ бащиния-

та си, защо? Следъ едно продължително отсъствие, което наслои въ душитѣ на родителитѣ му остра мжка — една отъ ония мжки, които сразяватъ човѣка, безъ той да е въ състояние да ги прогони. Нима въ „мигъ“ на прозрение бѣ разбралъ наистина, че безцелно е пропилялъ младостъта си да търси, да чака другаде щастieto си, както слѣпецъ, който не вижда, че тоягата му е до него, и сега се връщаше отново къмъ земята, следъ като е загубилъ всѣка надежда?

Бащата чувствуваше присъствието на сина си, който неподвижно стои задъ него, изпълненъ съ смутъ и треперящъ отъ очакване на една единствена дума, която би му позволила да приближи, да говори, да оправдае неразумното си бѣгство и своето завръщане. Да го приеме ли, или да му покаже вратата?..

Земякътъ оставаше все тѣй неподвиженъ. Съ втораченъ погледъ той следеше малкитѣ облачета димъ, излитачи като пе-

перуди изъ обгорѣлата си лула, които махаха криле, рѣха се къмъ тавана, разсвѣтаха се и задимяваха цѣлата хашова. На тѣхъ той оприличаваше мечтитѣ си: димъ отъ лула... Но защо виновникътъ прѣвъ не заговориваше?

Синътъ добре познаваше твърдостъта на бащиното си сърдце, особено когато не позволеното минѣше границата на позволеното и мълчеше. Той се страхуваше отъ първата стѣпка. Глухитѣ ридания на майката разтресоха цѣлото му сѣщество. Той събра всичкитѣ сили на сърдцето си, които го окупитиха и му позволиха прѣвъ да наруши настѣпилото мълчание.

— Тате! Мале! — като молитва прозвуча гласътъ на Павелъ. — Простете ми, бѣхъ неразуменъ! Не послушахъ съветитѣ ви. Страданията, които преживѣхъ, не сж ли достатъчни да изкупятъ грѣха ми? Завръщамъ се покаянъ заради васъ и заради земята, която изоставихъ... За васъ и за земята ще живѣя! Изповѣдта на блудния синъ

бѣ сърдечна молба за прошка, която майчиното сърдце бѣ му я дало още въ деня на неговото бѣгство. Тя проникна дълбоко и въ сърдцето на бащата, като библейска истина — силна и убедителна. Покори волята му. Земякътъ изправи прегърбено то си тѣло, обърна грѣбъ къмъ огнището и като сне лулата отъ устата си, погледна първо жена си, която дѣлеше разстоянието между него и сина имъ, а после изгледа дошлия недовѣрчиво и малко студено. Синътъ бѣше много слабъ. Мизерията бѣ съсухрила лицето му, чернитѣ му очи бѣха хлѣтнали. Върху челото и ушитѣ му падаха разпилѣни кичури коса.

Старецътъ не сне очи отъ него, но не му каза и дума. Види се душата му се гърчеше подъ удара на тежко раздвоение. Толкова пѣти лицето му добиваше ту по-неспокоенъ, ту по-свѣтълъ изразъ. Но понѣкога човѣкъ се преобразява бързо. Това се случва всѣки пѣтъ, когато на хоризонта на живота се появѣше нѣкой новъ миражъ. Въ такъвъ

случай човѣшката душа се изпѣва въ надежди, очитѣ пламватъ, сърдцето се усмихва. И ето съвсемъ неочаквано, той кимна глава на дошлия да се приближи до него. Синътъ изпълни бащината си воля, а съкрушениятъ старецъ му подаде дѣсница.

— Добре дошелъ, сине! Земята те чака...

Старата сграби леденитѣ ржце на сина си, доближи ги до лицето си и ги облѣ съ сълзи. Тиха, и позната молитва замълвиха нейнитѣ устни. Бащата останал неподвиженъ, закова погледъ нѣкъде въ стената и, тамъ далечъ задъ нея, видѣ отново изгрѣло пролѣтното слънце, стопени засѣжженитѣ ниви, израсли до колѣно класове да се люлѣятъ като море, а синътъ му Павелъ крачи презъ тѣхъ и пѣе, тѣй както въ ранна пролѣтъ чучулигата пѣе...

Вл. Селяновъ

ОТКРОВЕНИЕ И ТВОРЧЕСТВО

Може ли един човък да успее въ живота по пътя на безчестия и по пътя на неоткровеността? Кое ще бъде неговото стъпало по стълбицата на живота, ако живее с преходното и малкото въ него? Ако неговата воля се ръководи от едни подбуди, а неговото дѣло от други интереси, които не хармонизират с чувствената му вътрешна неволя? Нѣма ли да отиде нѣкъде по срѣдата или под нея въ тази стълбица и да се сгромоляса и падне смъртно ранен?

И може ли един създател на духовна култура да стигне до върха на вѣчното и истината, ако въ него липсва чувството на откровение и живее с горезиброенитѣ факти? И дали нѣматъ, българскитѣ създатели на духовната ни култура биха станали творци отъ величина и съзмахъ, ако имъ липсваше творческо откровение и живѣха съ малкото въ живота?

Безпорно не!

Откровението е най-нѣжното и най-дълбокото по своята сила чувство, което се таи въ душата на истинския духовенъ творецъ. Да не говоримъ за ония, които надменно се наричатъ призвани и избрани, които творятъ по програми, пишатъ за естетическо угодничество на изтънчени вкусове, които пишатъ заради това, за да могатъ „да заплуватъ въ литературното море“, както се изразява единъ младъ запалникъ-ковецъ.

Откровението. Какво крие въ себе си това понятие? Кое може да бъде единъ човѣкъ откровенъ? И може ли единъ човѣкъ да бъде откровенъ въ тая епоха, когато всичко е на базата на неустойчивото, на преходното и стихийното?

Много хора минаватъ по полето на литературното творчество, но малко сж ония, които отиватъ до извора, за да пиятъ отъ водата на вѣчността. Три четвърти ще се издавятъ по мучурищата, по блатата на литературното море. Ще останатъ малцина, които ще се докоснатъ до началото му и ще бъдатъ осветени съ еля на истинското и великото. Това сж ония, които сж откровени. Ония, които въ своитѣ творби ще създадатъ живота въ художествена форма такъвъ, какъвто е и въ действителностъ. Това сж ония, за които живота е борба, а не флиртъ. За които живота не е мѣсто само за движение по плоскостта на лекото съпротивление, а мѣсто, където природата поставя на изпитание човѣшката воля и творческия му гений.

Вазовъ би ли се наричалъ днесъ „народенъ поетъ“, ако не бѣ откровенъ въ пѣснитѣ си къмъ българския народъ, а Ботевъ щѣ ли да бъде „безсмъртния пѣвецъ и герой“, ако това, което той чувствуваше, не написва и не

направи после на Вола.

Бѣха откровени и се помнятъ, защото откровението е пѣтя къмъ вѣчното. . .

Прочие, откровението е изходна база за вѣчното и истинското творчество. Онова творчество, което не е плодъ на авторската наболяла душа отъ лични наблюдения, преживѣвания и усещания, не е творчество, а срично нареждане. Такива „творци“ самоволно ставатъ торъ на истинскитѣ творци, които фактически не се нуждаятъ отъ него, защото тѣхниятъ погледъ на реалисти и чувството на откровение сж най-добрия залогъ за вѣчното и истинско творчество.

Откровението, това е добродетелъ, която е колкото чужда, толкова и необходима за всѣки, а не само за духовнитѣ творци. Тя трѣбва да бъде насжщия хлѣбъ на всички, които мислятъ, че сж човѣци.

Ст. М. Данчевъ

ОТЪ КАКВО СЖ УМРѢЛИ ВЕЛИКАНИТЪ НА ЕВРОПЕЙСКАТА КУЛТУРА

Човѣчеството винаги се е интересовало за живота на великитѣ хора. Четейки за дѣлото имъ, хората сж искали да проникнатъ въ интимнитѣ тайни на живота имъ, за да разбератъ още по-добре величието на неговия духъ.

Биографитѣ на старитѣ народи сж обичали да идеализиратъ. Модернитѣ биографи, обаче, се стремятъ да даватъ автентични данни въ своитѣ трудове.

Отъ какво сж умрѣли великитѣ хора? Това е единъ много интересенъ въпросъ.

Най-често смъртта е идвала отъ дълбока старостъ. На много отъ великитѣ хора старостта не имъ е прѣчила да продължаватъ да творятъ. Италианския художникъ Тицианъ е умрѣлъ на 99 години и малко преди смъртта си е създалъ своята „Пиета“, Верди на 74 години е композиралъ операта „Отелло“. Микеланджело работилъ и живѣлъ 89 години.

Нѣкои сж умрѣли млади: Лермонтовъ на 26 години, Ботевъ на 28 години.

Волтеръ на 84 години, Гьоте на 83 години, а Толстой на 82 години, като всички сж работили до самата си смъртъ. Отъ ударъ сж умрѣли Бахъ, Викторъ Юго, Дикенсъ, Русо, Леонардо да Винчи и Хендълъ.

Отъ насилствена смъртъ е умрѣлъ Томасъ Муръ, авторътъ на „Утопия“. Рускиятъ поетъ Грибоедовъ е билъ обитъ въ Тегеранъ. Отъ ракъ сж умрѣли: Ведекинъ, Брамсъ, Андерсонъ. Бетовенъ е умрѣлъ отъ пневмония.

Жертва на алкохола сж Верленъ, Мусоргски. Отъ сърдце е умрѣлъ Балзакъ, Лорцингъ.

Др. П.

ОЩЕ НѢЩО ЗА РАЗКАЗИТЪ НА ЕДИНЪ МЛАДЪ БЕЛЕТРИСТЪ

Единъ българинъ отива въ Америка, това значи, че той прехвърля единъ океанъ и се отзовава въ новъ съвсемъ различенъ отъ нашия свѣтъ.

Животътъ тамъ му прави силно впечатление съ бързината на течението, съ загадъчността на човѣшкитѣ подбуди и съ изключителността на нравственитѣ закони.

Следъ време той се връща въ своята родина и сравнява нашия битъ съ оня, който е видѣлъ отвъдъ.

Окото му е остро. То вижда сжщественото на часа. Перото му е гладко и ловко — то описва най-значителното.

Така се ражда нуждата да сложи на книга впечатленията си, да напише онова, което е отбелязалъ въ своя погледъ върху свѣта. Така той създава първата си книга. Озаглавява я „Великата илюзия“, по името на първия разказъ въ сборника си отъ разкази.

Сборникътъ „Великата илюзия“ съдържа деветъ разказа: „Великата илюзия“, „Андалте“, „Паката пѣе“, „Алилуя, кафето е топло“, „Ревътъ на Достоевски“, „Самъ“, „Този ли, който бѣше въ Америка?“, „Мото Ванкинъ“ и „Жоана“.

Никола Родиновъ е добъръ разказвачъ. Той прави усилия да разказва картинно и убедително за това, което иска да ни внуши. Този похватъ личи още отъ първия разказъ „Великата илюзия“. Фабулата е нищожна, драматизъмъ нѣма, нищо особено не става, но авторътъ ни разкрива една картина съ ярки багри, съ очертани линии. Онова, което окото на обикновения човѣкъ не ще забележи, или ще счете за несжщественно, незначително, изтъркано и безцѣлно, Родиновъ умѣе да изтъкне като животъ, движение, съпоставяне, зародишъ на сблъскване съ вѣчната разпра между людетъ.

Въ това се крие неговиятъ белетристиченъ даръ. А той е въ лекотата на израза, въ подходящитѣ думи, епитети и сравнения.

Може би, следъ по-дълго развитие, Родиновъ да достигне до умения да даде голѣми отръзци отъ живота, съ идеи, които ще изтъкне. Това се вижда — има признаци за овладяване на голѣмъ сюжетъ — отъ развоя на последния, най-голѣмия разказъ „Жоана“. Въ „Мото Ванкинъ“ е направенъ опитъ за дълбоко психологическо проникновение. Но още е рано за пълненъ успѣхъ въ това направление и иска се още наблюдение.

Познаването на различни страни и свѣтове е било винаги отъ полза за българския писателъ. То укрепва и Никола Родинова, единъ младъ и обещаващъ белетристъ.

Добринъ Василевъ

БОРЧЕСКА СОФИЯ

Тъменъ облакъ се надвеси надъ нашитѣ ведре небеса, вѣтрътъ орлитъ гони отъ броня, бензинъ и стомана, надъ София зловещенъ на сиренитѣ вие гласа и предвещава нѣкаква дива и смъртна закана.

Маже и жени съ блѣдо-строги лица
обзети отъ нервностъ слушатъ

говорятъ

действуватъ

гърмятъ орджия, бръмчатъ моторни сърдца
и питатъ: не биха ли могли нѣщо да сторятъ?

Въ мигъ врѣхлетяватъ 300 грамадни машини,
пушатъ на воля цѣлия бомбенъ тонажъ,
помръкватъ простори ведре, лазурни и сини,
София плаче, но София има куражъ.

Ради Боневъ

ИСТИНСКАТА ДЕТСКА ПОЕЗИЯ ТРѢБВА ДА БЪДЕ ХУДОЖЕСТВЕНО - РЕАЛИСТИЧНА

Свѣтътъ се движи предъ лазурния погледъ на детето като низъ отъ картини, една отъ друга по-пѣстри и по-увлѣкателни. Малката душа никога не се настица да обзира, да открива, да разгадава. Въпроситѣ: защо, кое, какъ — постоянно ромонятъ, смущаватъ, досаждатъ. Ние имъ отговаряме или направо, или съ нѣкоя незадоволителна измислица, или често си правимъ оглушки, стареемъ се „да измѣстимъ въпроса“. Така загадката си остава като огненъ знакъ въ вихреното въображение и почва да се разпала въ множество своеобразни изводи. Обаче свѣтътъ е все още безкраенъ низъ отъ върхове и долини, задъ които не може лесно да се надникне. А тамъ, навърно, има красиви, примамващи нѣща. Така въ малкитѣ души се разгаря стремежъ къмъ отвъдното, незнайното, къмъ поезията.

Значи за малкитѣ свѣтътъ е непознатъ. Цѣлата на поезията е да имъ го открие. Явява се въпроса: кой свѣтъ да имъ открие?

Докато детската поезия бѣ въ безредие, произволъ се е ширилъ навсѣкжде. Не остана областъ въ свѣта необърната, не остана ни човѣшко, ни животинско, ни растително, ни минерално царство не претворено и опоскани отъ прилежитѣ и трудолюбиви детски поети. Но изглежда, че тѣзи сюжетни рудници сж на изчерпване. Сега неуморнитѣ копачи на детски „бисери“ почватъ да разравятъ купчинитѣ отново. Получава се нѣщо като „стара пѣсенъ на новъ гласъ“. Други пѣкъ „детски“ или по-право вдетенени писатели изчерпали своитѣ рудници, съ охота и стрѣвъ се навърлятъ върху народното творчество, изчоплятъ най-ценнитѣ му зърна, преизказватъ, драматизиратъ и когато се набере цѣло томче отъ такива „оригинални“ съчинения, даватъ ги на добри живописци да ги облѣкатъ въ хубава пре-

мѣна, подписватъ се за автори и ги пушатъ на предколедния детски пазаръ. Впрочемъ, тѣ не сж прости, вървятъ съ времето си.

Напоследъкъ пѣкъ като ги е обхванала една лудостъ сж се емнали по невѣроятни и главоломни приключения, че като заскитали съ разни превозни и непревозни срѣдства по гори, планини, моря, полюси, тропици, лунни, звѣзди, та край нѣматъ. Получава се нѣщо като кинематографски трикове или романи въ картини съ гъмжило отъ скитници, пакостници, бездѣлници. И всичко това се поднася за поука, назидание и подражание на малкитѣ души.

Наистина децата виждатъ свѣта такъвъ, какъвто имъ го представятъ „тѣхнитѣ“ писатели?

Преди години въ книгата си „Живо езикознание“, въ статията за детския театъръ, писахъ: „Пѣкъ и децата вече не сж тѣй наивни, както си ги представятъ детскитѣ поети, та постоянно да ги залъгваме съ приказки и стихове за разни кученца, котенца, петлета, козлета, свинчоци, мечки, вълци, лисици и пр. Днешното дете е много по-умно, по-проницателно и се стреми всичко да знае, на всичко да намира началото и края. Него не задоволяватъ вече плитко скроенитѣ „бабини“ приказки, въ които има много измислишотни и малко жизнена правда. . .

Следователно на детето трѣбва да се открива действителния свѣтъ чрезъ художествено — реалистична поезия. Само тя е пълна съ сочинитѣ медени пити на живота, само тя чрезъ живитѣ си образи говори направо на малкитѣ имъ сърдца и ги привиква къмъ дейно и смислено проникване въ сжщината на нѣщата. Не може да се каже, че детето предпочита фантастиката, приказката, невѣроятното, невъзможното, защото цѣлата тази предпоставка е плодъ на внушение отъ страна на писатели, ученици и учители. Престанемъ ли да разказваме на детето „бабини“ приказки, а го закрѣпимъ съ здравето изкуство на положителния животъ, въ неговата душа постепенно ще се изработва единъ съенъ миогледъ къмъ действителнитѣ явления въ свѣта. То не ще очаква вече магьосници и феи да му откриватъ съ вълшебни думи скритото богатство, а съ упование въ собственитѣ си сили ще копае и само ще го открива. Тогава и по-малко разочарования ще тежатъ върху крилетъ на младежкия духъ.

Така ще се яви истинската детска поезия, която ще стане желана и търсена. А истинскитѣ детски души, сродили се съ жаднитѣ души на децата, прозрѣли свѣта съ непосредствено откровение, въплатили го въ действителни художествени образи.

Недѣлчо Беневъ

КРИТИКА

ХАРИТИНИНИЯТЪ ГРѢХЪ — романъ отъ Анна Каменова, стр. 254, ц. 75 лв., второ издание — „Хемусъ“, София, 1943 г.

Ако за първото издание на романа „Харитиниятъ грѣхъ“ отъ Анна Каменова нашата критична мисль безрезервно подчерта, че тази книга е едно ободрение на белетристиката ни, толкова повече, когато имаме второто издание на тази книга, написана съ безбръжна любовъ и на чистъ и свежъ български езикъ.

Наистина, сравнимъ ли дветѣ издания, констатацията е безспорна за майчинската любовъ и грижи на писателката, съ които е подготвила своята книга за второ издание, благодарение на което тя още по-релефно изпква съ своитѣ качества въ нашата художествена литература. Мѣстото не ни позволява да преве-

демъ цитати тукъ, но тази рѣдка книга ясно сведочи какъ се създаватъ безупречни творби съ художествена целостъ. Запазена е хармоничностъ на отдѣлнитѣ части. Стегнатостъ има въ изложението. Липсватъ досадни отклонения отъ главната тема. Съ вѣренъ художнически усетъ е постигнала пълненъ успѣхъ при изграждане на своята творба.

Затова книгата ще бъде четена отъ всички съ истинска радостъ, а на издателство „Хемусъ“ ще бъдемъ признателни, че въ тия дни на прекомѣрни напѣни, страдания и неволи, то ни поднася книгата на Каменова, която пленява съ простота, естественостъ и непринуденостъ — първото условие за всѣка книга, за да сгрѣе душата на четеца, да напълни сърдцето му, да го покори и държи до края подъ своето въздействие.

Да се въвсѣаде животътъ,

който си отива, на единъ балкански градецъ, неговата сивота и чиста поезия, съ чисто художествено отношение — наистина трѣбва да си живѣтъ въ този градецъ, да си го обикнатъ съ силата на своето пълно сърдце, да си се срастнатъ съ неговитѣ жители, да познавашъ тѣхнитѣ схлупени къшурки, подъ чийто стрѣхи вийтъ гнѣзда ластовицитѣ, да разбирашъ малкитѣ имъ радости и болки, търпеливи въ своето очакване. Странни съ тихитѣ си копнежи, да познавашъ младото момиче, което изгаря отъ блѣна по голѣмия непознатъ градъ, където блика новъ животъ. Всички иначе тихи люде се възправятъ едни срещу други въ борба за животъ, за радостъ, за щастие, съ неутолима страсть за литнатъ, да изхвъркатъ отъ родното ластовиче гнѣздо къмъ свѣтли хоризонти. И въ тѣзи конфликти се ражда

Харитиниятъ грѣхъ. Но той никога не омърсява, не опошлява, а тежи до смъртна болка само, докато се сблъдва съ нѣтъ на душата: Харитина съ Драгия отива въ блѣнувания голѣмъ градъ! Вѣрно психологически сж обрисувани всички образи, особено силно сж очертани Харитина, Динко, синеокиятъ балканецъ Драгия, вуйчото докторъ и Найда. Битовитѣ картини сж далени съ искреностъ и топлота.

Романа „Харитиниятъ грѣхъ“ е свѣтълъ блегъ за творческото възмогане на писателката Каменова. Нейното романтично въображение, реалистичното ѝ виждане на живота — оставатъ като характерни чѣрти на нейното творчество.

Отъ писателката Анна Каменова очакваме да внесе въ съкровищницата на нашата литература нови зрѣли плодове.

Димитър Добревъ

ЛИТЕРАТУРНИ НОВИНИ

Двуседмичник за литература, изкуство, наука и обществен живот

Одобрен и препоръчан с окръжно № 8165 от 18. XII. 1943 г. на Министерството на Народното просвещение

Всичко да се изпраща на адрес: ЛИТЕРАТУРНИ НОВИНИ, ул. Оборище № 6 Варна. Суми чрез пощенска чекова сметка 7941 Обявления по 15 лв. на кв. см., а въ хрониката 20 лв. на ред. - брой 4 лева

Улицата

Улицата е витрината на нашето съвремие. На нея ние излагаме не само материалните си постижения, но и духовната си култура.

Тръгнете по някоя от улиците на големия град и се оставете на нейното течение. Тогава вие ще усетите, че тя като пълноводна рѣка ще понесе лодката ви и следъ като я блѣска дълго отъ брѣговетѣ си ще я изхвърли въ покрайнинитѣ, където живота бавно замира.

Защото улицата не е само мѣсто за минаване, мѣсто по продължението на което сѫ построени къщитѣ. Улицата е единъ сегментъ отъ живота на града.

Спрете се на някоя отъ жлѣтитѣ и се вгледайте въ това пѣстро движение и вие ще видите най-различни картини, най-невѣроятни сцени. А ушитѣ ви ще прогърмятъ отъ една мощна симфония — симфония на живота.

Тукъ се кръстосватъ почти непрекъснато презъ цѣлото денонощие разкоша и мизерията, радостта и скръбта, безгрижието и отчаянието.

Ето, елегантна кола пониса собственика ѝ къмъ някоя банка или кантора; работникъ съ запанъ комбинзонъ, натоваренъ съ разни инструменти пъкъ, чакъ да отмине колата, за да пресече улицата. Нѣкаква елегантна дама разнася коженото си палто отъ витрина на витрина и прѣска аромата на скъпия си парфюмъ, а задъ нея бавно пристѣпля и сякашъ брой стѣпкитѣ си съсухрена женица съ мрежа въ рѣка.

Въ мигъ еква музика и бодри стѣпки на млади войници заглушаватъ всичко. Всички извърщатъ глави да ги гледатъ и течението на улицата се отплѣсва къмъ двата брѣга — плочницитѣ. Следъ войницитѣ дотичватъ като пеперуди излетѣли отъ някоя градина роякъ деца съ чанти на гърба и съ свѣтнали погледи ги изпровождатъ, като се мѣчатъ да нагодятъ несигурнитѣ си стѣпки подъ такта на музиката.

Едва отминали войницитѣ, отъ сѣщата посока се задава катафалка, голѣма траурна процесия се прогочва къмъ града на мъртвѣ. Всички свалятъ шапки и отдаватъ последна почитъ къмъ неизвѣстния покойникъ.

Коли, камиони, трамваи, каруци; хора — мъже и жени, млади и стари, усмивки и сълзи, а мно-

го често и смъртъ. Подъ колелетата на някоя кола, подъ вистрела на някоя револверъ или подъ удара на ножа.

И така, отъ зори до зори, съ малко прекъсване и затишие, живота като пълноводна рѣка тече, шуми и се блѣска въ тѣсното корито на улицата.

Затова видния испански художникъ Фредерикъ Мадзаро още презъ миналия вѣкъ учеше своитѣ ученици, че „истинската академия е улицата“, защото сценитѣ, които тѣ ще видятъ на улицата, никой теоретикъ не може да ги възпроизведе — защото най-великия учителъ е живота, а той може да се наблюдава най-лесно и най-пълно само на улицата.

Улицата е витрината на нашето съвремие. На нея ние излагаме не само материалните си постижения, но и духовната си култура.

И естествено е, ако не искаме нѣкои некрасиви нѣща да бѣдатъ излагани въ тази чисто национална витрина, налага се да бѣдатъ отстранени отъ самия животъ.

Улицата е най-влиятелната трибуна, отъ която се разгласяватъ и утвърждаватъ не само модитѣ, навичитѣ и прищевкитѣ, но и всички идеи. Който владѣе улицата, той владѣе маситѣ. Той може да имъ наложи своитѣ идеи.

Улицата наредъ съ всичко това е и безплатно училище за невръстнитѣ. Тукъ тѣ научаватъ първитѣ си волности, първитѣ си псувни. Тукъ тѣ получаватъ и първитѣ си уроци по нахалство и безсещност; първитѣ си уроци и по любовъ, които не рѣдко ги смѣкватъ въ калъта на живота.

Ако искаме на витрината на нашето съвремие да бѣдатъ излагани само красиви нѣща, трѣбва да се постареемъ въ работилницитѣ на народностния духъ и култура по-здраво да бѣдатъ изковани и шлифовани, защото онова, което днесъ виждаме изложено на нея е срдѣно равнодействаща между всички творчески и разрушителни сили въ нашия животъ.

П. Здравелинъ

ВРЕДНА ЛИТЕРАТУРА

Литературата на всѣки народъ винаги е оставяла дебела линия въ мирогледа и възпитанието на младежта. Тя е възпитавала цѣли поколения въ духъ на свобода и човѣчност; внушавала имъ е любовъ къмъ хубавото, къмъ вѣчно красивото и безсмъртното, възпитавала ги е, калявала е тѣхната воля. Такава литература е надживѣвала времето, въ което е била създадена. Тя е оставяла трайна и вѣчна като истината, надживѣла е мигновенното и преходното и е останала и остава като паметникъ въ срдѣцата на много поколения.

Не всички литературни трудове обаче оказватъ такова благотворно творческо влияние върху младитѣ. Днесъ наредъ съ хубавитѣ, ценнитѣ и безсмъртни творения на голѣмитѣ майстори на перото, общочовѣшкитѣ творци, се развива единъ другъ родъ литература, която не носи нищо ценно съ себе си. Тукъ попадатъ разнитѣ порнографни, криминални, детективски и др. романи. Всички герои въ тѣзи романи сѫ книжни, бледи, измислени и изкуствено съчинени. Тѣ сѫ чужди на действителността и живота, който ни обгражда. Въ тѣхъ липсватъ идеитѣ за които се е борило и умирало човѣчеството. За тия герои психологизмъ и разумъ не сѣществуватъ. Главниятъ мотивъ на романитѣ е геройство, слава, безстрашие и авантюризъмъ. Всичко, обаче, е не добре мотивирано, а главната причина, която движи действието, е екстравагантната стихийностъ. Имената на героитѣ сѫ почти едни и сѣщи. Отворете нѣкой криминално-детективенъ романъ. Предъ читателя сѫ имената на знаменити агенти като: Никъ Картеръ, Шерлокъ Холмсъ, Натъ Пинкертонъ и други американски имена. Въ всички романи фабулата е една: антипсихологизмъ и приключения. И тая литература увлича бързо младитѣ и неукрепнали четци, а увлѣкли се веднажъ, младитѣ ставатъ нейни роби. Тѣ се стараятъ да четатъ колкото се може повече. Въ тѣхъ и тѣхнитѣ млади души това става не само страсть, а дори и болестъ. Тѣхното въображение пламва. И тѣ, заедно съ болната фантазия на нѣкой герой, сѫ готови да преминатъ отъ четене къмъ действие. Не рѣдко, по-рано пресата изнасяше потресающи факти за младежи, които искали да забѣгнатъ и да търсятъ странитѣ, които се описаха въ романитѣ. А тѣ бѣха толкова красиви, живота тамъ е така веселъ, приятенъ и забавенъ, че мами и съблазнява! И нашия неформенъ и младъ читателъ, изпадналъ подъ влиянието на тоя родъ литература, се

дооформя всрѣдъ нея. Той вижда, че тукъ, въ това забавно и леко четиво, е отразенъ цѣлия животъ, цѣлата техника и въобще всички новости на днешния и утрешенъ день. „Сензационно-криминална, детективска и порнографска литература залъгва научния и културенъ гладъ на читателитѣ съ привидно изобразяване на най-новитѣ открития и съоръжения: телефона, радиото, телевизията и т. н.“

Въ тази книжка, наситена съ гърмежи и странни приключения, живота на разбойницитѣ, на скитницитѣ, на гангстеритѣ и на проституткитѣ е даденъ като идеалъ. Тѣхнитѣ действия и престѣпления увличатъ, подмамватъ и се явяватъ като стремежъ на много младежи. Такива романи могатъ да направятъ отъ единъ младежъ прахосенъ разбойникъ, галантенъ и фалшивъ любовникъ, празенъ фантазюръ, убиецъ и престѣпникъ, а жената тикатъ къмъ проституцията, къмъ разврата и бавното самоубийство съ алкохолнитѣ пари. За тия хора друго нѣщо не сѣществуватъ. Дългътъ къмъ себе си, къмъ близкитѣ и Родината като че липсва. Че нѣкъде историята се чертаела съ кръвъ и мечъ, че живота всѣки мигъ слага все нови и нови задачи за разрешение, това не трѣбва да се знае. И най-жалкото, такива читатели могатъ да ронятъ горчиви сълзи подъ страданията на много книжни герои и когато въ живота срещнатъ истински мъченици, отминаватъ ги съ подигравки и ругатни. Достигна се до тамъ, че душата на срдѣния читателъ се отравя и разкъсва. И ако ние днесъ съ горчива ирония си спомняме и се надсмиваме надъ страннитѣ подвизи на Донъ Кихотъ, нѣкога може би съ още по-голѣма ирония ще се надсмиваме на нашата криминално-детективска литература. Ридарството си отиде осмѣно и отречено отъ всички, но новото време го замѣни съ криминалния романъ. Срещу него, наредъ съ порнографската такъвъ, трѣбва борба. Борба отъ издателства, борба отъ критика и борба отъ читатели. За това ще говоримъ други пътѣ. Сега ще завършимъ съ една ценна мисль на единъ голѣмъ критикъ: „Писателю, помни добре какво пишешъ — помни, защото всѣка дума се забива като огнена стрела въ душитѣ и срдѣцата на младитѣ; тя убива или ражда нови надежди. Тя сѣе красота и щастие, или разложение, падение и авантюризъмъ“.

Ил. Ст. Петковъ

ПО ПРИЧИНА на увеличението надницитѣ на печатарскитѣ работници и покачване ценитѣ на печатарскитѣ материали, принудени сме временно да увеличимъ цената на вестника на 4 лв. броя, а годишния абонаментъ на 80 лв.

ТАРИКАТЪ ИЛИ СУИНГЪ

Продължение отъ I стр.

гична и психологична основа, дошлия отъ Западъ, като рожба на военното време, нашъ герой намѣри своята благодатна почва за вирѣне и у насъ. И го виждаме да се обособява като отдѣленъ социологиченъ типъ: синоветѣ и дѣщеритѣ на първенота, новобогаташи, аристократи по индукция и т. н.

Самиятъ тѣхенъ танцъ, нареченъ сѣщо „суингъ“, като че ли най-добре подчертава душата имъ: липса на всѣкаква красота, липса на всѣкаква пластика, грубъ, животински ритъмъ, празнота, скачане и кълчене, маска на една праздна психика.

Винаги, когато се говори за суинги или зози, азъ ги оприличавамъ на тѣзи кждрави напарфюмирани чувета, които дамтитѣ водятъ следъ себе си, типични дегенерати, ленивци, които живѣятъ като тѣртей, само съ единствената мисль за ядене. Но безобидни. Тѣ не знаятъ да ръмжатъ, нито да хапятъ. Не знаятъ и да бѣдатъ върни на господаркитѣ си.

Много често суинга гравитира къмъ другия познатъ нашъ типъ, аристократа по индукция. Като него той започва да се срамува отъ българския си произходъ, говори постоянно за странство, приема маската на ледено безчувствие и т. н.

Въобще суингътъ е плоскъ, плиткъ, баналенъ, болно явление на една болна действителност. Той ще си отиде съ времето, защото неумолимата принуда на живота ще смачка съ стоманения си юмрукъ неговото меко, отпуснато тѣло.

Тарикатътъ е опасенъ. Защото той е далече по-силенъ. Той е борецъ. Хитъръ е. Стреми се да създаде цѣла етика на егоизма, хитростта и пошлостта, която да замѣни всички социални добродетели. Въоръженъ съ тежкото копие на насмѣшката и остроумието, той се бори съ всички „предразсѣждци“: честностъ, трудолюбие, скромностъ, вѣрностъ и пр. Нахаленъ и ловъкъ, той трѣбва да бѣде добре. Да накара другитѣ да вършатъ неговата работа. Никога да не бѣде балама.

Тариката отрича добродетелитѣ цинично и се кичи съ своята варварска етика. Тарикати сѫ днешнитѣ спекуланти, крадци, рушветчи и пр., съ които гѣмжи обществениятъ ни животъ.

Така че чрезъ тая бѣгла скица азъ пожелахъ само да изтъкна въ общи линии голѣмата разлика между тариката и суинга.

Ефр. Карамфиловъ

ВМѢСТО ФЕЙЛЕТОНЪ

ФИЛМЪТЪ

Отъ кинематографътъ, — сензация на конференсието съ амбулантния гласъ, презъ познатитѣ успѣхи на нѣмния филмъ съ стѣкменъ музикаленъ съпроводъ, днесъ тонфилма, покрай многото цели, за които се използва, разрешава и чисто художествени задачи. Щастливитѣ постижения въ този смисль опредѣлятъ филма като спектакль отъ по-горенъ разредъ; озаконяватъ сѣществуванието му на едно самостоятелно изкуство. Сниматъ се филми, които пресътворяватъ значителни литературни творби, епохи, личности. Съвсемъ не случайно имената на голѣми режисори и актьори сѫ тѣсно свързани съ екрана. Композитори като Пицети, Онегеръ, Мелихаръ, Иберъ музичиратъ специално за филма. Потърсено бѣ и постоянното сѣдействие на писателя. Той съ-

даде една нова форма: сценариото, която вижда бѣлъ свѣтъ на екрана. Стигна се и до създаването на филма-оригиналъ, замисленъ и осъщественъ съ съответнитѣ художествени и технически срдѣства.

Сжчината и особеноститѣ на едно изкуство се обуславятъ отъ идеята, формата и срдѣствата, чрезъ които се прави. Филмътъ има предимно зрительно въздействие. Говоритѣ, музиката, движението сѫ елементи въ неговото изграждане безъ обаче филмътъ да бѣде нито само театъръ, нито само музика, а още по-малко само едно смѣняване на образи. Споменатата зрительностъ изисква нови начини и похвати отъ актьора и режисьора и създава изобщо нова техника на художествено изразяване. Не трѣбва, обаче, да вземаме зрительността въ нейния външенъ смисль, защото не е едно и сжщо нѣщо да се сниматъ актуелни събития и да се претворява художествено чрезъ филма.

Първото е въпросъ за достовѣрна фотография, докато въ втория случай ще трѣбва да преценяваме нѣщата съ мѣрката на изкуството. Така филмирането на единъ романъ е нѣщо съвсемъ различно отъ самия романъ. И затова погрѣшно би било да търсимъ да се покриватъ впечатленията ни отъ едното и другото. Както не бихме търсили това, да речемъ при романа „Дамата съ камелиитѣ“ на Дюма и операта „Травията“ на Верди, защото иначе нито операта, нито филма ще оправдаятъ сжществуванието си като отдѣлни художествени родове. Тѣ биха били само едно репродуциране на призната вече литературна творба.

Разбира се не всичко, което се „върти“, носи печата на истински художествено, защото филмътъ е и индустрия, а при нея стандартизацията е началенъ принципъ. Освенъ това, много сж интереситѣ и ориентациятѣ, които се кръстосватъ въ едно фил-

мово предприятие. Рекламата пъкъ работи и за лошия и за хубавия филмъ. Върху шарения плакатъ, въ вестникарската обява, натѣпкана съ прилагателни или подъ знака на тритѣ звездички, тя постига резултати.

Киноспектакла, като по-общодостъпенъ стана и у насъ широкопопуляренъ. Хората се очароваха отъ зрительното многообразие, което имъ се поднасяше на екрана съ една завладяваща динамика. Една многобройна, пѣстра публика стана редовенъ, да не кажемъ „прикрепенъ“ потребителъ на киното. Тя нѣкакъ демонстративно предпочитатъ този спектакль предъ театралния, като харесва обикновено най-посрдѣственото. Сензационната хепийндна история, захаросала сантименталността на толкова непрочетени романа, е любимия изворъ на художествени преживѣвания за тази публика.

У насъ само петнадесетѣ сто-

лични кина сѫ витрината на европейското филмово производство. Една витрина, която много търговци редятъ. Така или иначе, хората минаватъ и избиратъ. И посещаватъ кинозалитѣ съ упоритото намѣрение да се забавляватъ. Въ противенъ случай тѣ прилагатъ своя критерий: (оня сжция за театъра и музиката) „Много тежко“. А това е паролата. Тя е неотмѣнима прищода и понятие съ провѣренъ потенциал на въздействие: сваля следъ двадесетъ представления шедьоври и прави двадесетъ седмици „опашки“ за филми съ съмнителна художествена стойностъ.

Сторете пътѣ! Една категория олекнали хора мѣрятъ филмовото изкуство на зеленялия кантаръ на профанацията и правятъ „мѣрдавна критика“.

Петренъ Павловъ

Печатница „Техника“ - Варна